

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2024–2026

Kouvolan kansalaisopisto

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
1.1	Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta	1
1.2	Yhdenvertaisuuslaki.....	2
2	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus opiston kurssitoiminnassa (selvitys/tilannekatsaus)	2
3	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus henkilöstö	4
4	Tavoitteet opetuksessa ja oppimisympäristöissä.....	4
5	Arviointi.....	4

1 Johdanto

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädäntö velvoittaa oppilaitoksia laatimaan suunnitelmat toimenpiteistä yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän ehkäisemiseksi. Velvoite suunnitelmalliseen oppilaitoskohtaiseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun koskee kaikkea lakiin perustuvaa opetusta ja koulutusta. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluvälvoitteen tarkoituksena on ohjata oppilaitoksissa tehtävää työtä ja saada aikaa konkreettisia muutoksia oppilaitoksen toimintaan.

Kouvolan kansalaisopisto on Kouvolan kaupungin ylläpitämä vapaan sivistystyön oppilaitos, jonka toiminta-alueena on Kouvola. Kansalaisopisto järjestää vapaan sivistystyön lain mukaisesti elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Kansalaisopisto tarjoaa mahdollisuuden lähtökohtaisesti kaikille kuntaisille, vauvasta vaariin ja mummoon, monipuolisesti harrastamiseen, uuden oppimiseen ja harrastamiseen. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman avulla pyrimme todentamaan, toteutuvatko kaikkien mahdollisuudet osallistua ja myös esittämään keinoja poistamaan osallistumisen esteitä.

Lisäksi opistolla on järjestämislupa kuuden taideaineen taiteen perusopetukseen, jonka taustalla on laki taiteen perusopetuksesta. Taiteen perusopetus on tasolta toiselle etenevää lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM:n julkaisuja 2023:43) taiteen perusopetuksen yhtenä strategisena tavoitteena on sen saatavuuden ja saavutettavuuden toteutuminen yhdenvertaisesti. Saatavuus ja saavutettavuus kytkeytyy sekä alueelliseen että taiteenalakohtaiseen näkökulmaan. Lisäksi taiteen perusopetuksen strategisena tavoitteena on eri väestöryhmien osallistumismahdollisuudet, opetuksen taloudellinen saavutettavuus sekä oppimisympäristöjen saavutettavuus.

Kansalaisopistossa noudatetaan Kouvolan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa 2022–2023 sen sisältöjen osalta, jotka koskevat henkilöstöä. Luvussa 3 tarkastellaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa kansalaisopiston opetuksen ja oppijoiden näkökulmasta. Suunnitelma sisältää konkreettisia tavoitteita, toimenpiteitä ja niiden vaikutusten mittausta. Tämä suunnitelma koskee vuosia 2024–2026 ja sen sisältämien tavoitteiden saavuttamista arvioidaan vuosittain.

Kouvolan kaupungin palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman 2022–2025 toimintasuunnitelman tavoitteessa 2 kansalaisopiston tavoitteina ovat omaehtoisessa koulutuksessa mm. yksilöiden monipuolinen kehittyminen, hyvinvoinnin vahvistaminen, yhteisöllisyyden kokemus sekä OPH:n opintohakemusten hakeminen ja jakaminen erityisryhmien tarpeisiin mm. ikääntyneiden Hyväntuulen kerhoihin. Nämä tavoitteet ovat edelleen valideja, mutta kuvaavat varsin yleisellä tasolla opiston toimenpiteitä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Oppilaitoksen omassa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa kehittäminen kohdistuu selkeämmin opetukseen ja sen järjestämiseen liittyviin seikkoihin.

1.1 Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta

5 § (19.1.2023/101)

Tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista.

Varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla on samat mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja että varhaiskasvatus tukee tämän lain tarkoituksen toteutumista.

Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

5 a § (30.12.2014/1329)

Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintasuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla.

1.2 Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen ja muun, henkilöön liittyvän syyn perusteella.

6 § Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus toteutuu sen toiminnassa ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

2 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus opiston kurssitoiminnassa (selvitys/tilannekatsaus)

Tasa-arvon toteutumista opiston toiminnassa voidaan arvioida ja tarkastella useasta eri lähtökohdasta: oppilasvalinnat, opetuksen järjestäminen, oppimiserot, oppimissuoritusten arviointi sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen.

Kansalaisopiston kursseille oppilasvalinnat tapahtuvat ilmoittautumisen perusteella.

Ilmoittautumistapoina ovat netti-ilmoittautuminen sekä puhelimitse tai toimistossa ilmoittautuminen. Erityisesti suosituilla kursseilla netti-ilmoittautuminen on varmin tapa päästä haluamalleen kurssille.

Aika ajoin pohdittavaksi nousee yhdenvertaisuus ilmoittautumisen suhteen: toteutuuko se esim. ikäihmisen kohdalla, joiden digimahdollisuudet tai -taidot ovat puutteelliset. Kurseille ilmoittautuminen on viime vuosina siirtynyt pääosin verkossa ja puhelimitse ilmoittautumiseen. Opiston toimistoon paikan päälle ilmoittautujia tulee joka vuosi vähemmän. Näin ollen opistolla ei ole kaavailtu muutoksia kurssi-ilmoittautumiseen, sillä lähitulevaisuuden seniorit hallitsevat verkkoilmoittautumisen.

Taiteen perusopetus on tasolta toiselle etenevää tavoitteellista opiskelua, joka aloitetaan n. seitsemän vuoden iässä. Opisto on sitoutunut tarjoamaan opetusta niin, että 500 tuntia (300 tuntia yhteisiä opintoja+ 200 tuntia teemaopintoja) saadaan suoritetuksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että varmistaa opintojen jatkuvuuden taiteen perusopetuksen opiskelijat voivat ilmoittautua kursseille ennen varsinaisen ilmoittautumisen alkua. Mikäli kurssille jää tilaa, ilmoittautuminen on mahdollista myös uusille kurssilaisille.

Opetuksen järjestämisen näkökulmasta on syytä tarkastella, missä määrin opetuksessa ja kurssitoiminnassa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat. Ovatko esimerkiksi eri puolilla kaupunkia asuvien osallistumismahdollisuudet yhdenvertaisia? Kansalaisopiston toimintaa ei voida pitää lähipalveluna, eikä se nykyisessä talustilanteessa ole mahdollista. Opetuksen ja palveluiden saavutettavuutta mietitään ainakin niin, että opetuspisteet ovat kohtuullisten kulkuyhteyksien päässä ja että niihin on mahdollista päästä julkisilla kulkuneuvoilla.

Kurssitarjonta kootaan lähtökohtaisesti sukupuolineutraalisti eli kurssit sopivat kaikille. Usein kurssit ovat myös ikäneutraaleja, jolloin ne sopivat kaikenikäisille. Tarjolla on myös kursseja, jotka on tarkoitettu joko miehille (esim. Äijäjooga) tai naisille (esim. naisten puutyöryhmä). Sukupuolijaottelulle on näillä kursseilla perustelut. Myös ikäryhmään perustuva toteutus pitää perustella esimerkiksi kurssisisällön tai taitotason vaatimuksilla. Jossain tilanteissa kurssitarjonnassa tarvitaan myös ns. positiivista syrjintää. Kurssin erityinen kohdentaminen jollekin tietylle ihmisryhmälle tukee tavoitettamme madaltaa kynnystä osallistua opiston kurssille: esimerkiksi Rapakuntojumpan kohderyhmän voi kurssin nimestä päätellä.

Kansalaisopiston kursseille osallistumisen sukupuolijakauma viime vuosina on ollut sellainen, että kurssilaisista n. 80 % on naisia ja 20 % on miehiä. Samanlainen trendi on myös nuorten kursseilla: tyttöjen osuus on huomattavasti suurempi. Viime vuosina poikien osuus on hieman kasvanut, ja lukuvuonna 22–23 poikia oli opiston kursseilla 37,3 %. Miesten osallistumista on pyritty edistämään esim. suunnittelemalla ko. kohderyhmää kiinnostavia kurssisisältöjä.

Vapaan sivistystyön ideologinen tausta nojaa siihen, että kaikkien kansalaisten osallistuminen kursseille pitää olla mahdollista. On kiinnitetty huomioita siihen, että osallistuminen kasautuu hyvin koulutetuille ja hyväosaisille kuntalaisille. Olisikin pohdittava sitä, miten saadaan mukaan vaikeasti tavoitettavat ja vähän koulutetut kuntalaiset. Kansalaisopiston toimintaa on arvioitava myös alueellinen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Kurssitoimintaa on eri puolilla kaupunkia niin, että toimipaikkoja on 56. Kaupungin keskusta-alueilla asukkaita on eniten, joten näillä alueilla on myös eniten kurssitarjontaa.

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tarkasteltaessa taiteen perusopetuksessa, näkökulmia ovat:

Oppilaaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Alueellinen ja taiteenalakohtainen saatavuus ja saavutettavuus.

Eri väestöryhmien osallistumisen mahdollisuus.

Opetuksen taloudellinen saavutettavuus

Oppimisympäristöjen saavutettavuus

3 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus henkilöstö

Henkilöstön osalta noudatetaan voimassa olevaa Kouvolan kaupungin tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

4 Tavoitteet opetuksessa ja oppimisympäristöissä

Laki vapaasta sivistystyöstä viittaa lähtökohtaisesti opetukseen ja toimintaan osallistumisen tasa-arvoon. Tämän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tärkeänä tavoitteena on ylipäättänsä hahmottaa niitä asioita, toimintatapoja tai käytäntöjä, jotka kurssilainen tai taiteen perusopetuksen opiskelija voi kokea tasa-arvon tai yhdenvertaisuuden vastaisiksi.

Kehitettäviksi teemoiksi 2024 on nostettu turvallisen opetustilan ohje. Opistolla on jo olemassa ohjeistus taiteen perusopetuksen työrauhasta, mutta tavoitteena on luoda laajempi turvallisen opetustilan ohjeistus, joka olisi pätevä kaiken ikäisille kurssilaisille. Uuden ohjeen kehittämistyö tehdään kevätlukukaudella 2024 ja opetushenkilöstön koulutus & käyttöönotto tapahtuu syyslukukaudella 2024.

Nykyisin kurssilaiset voivat anonyymisti antaa palautetta kurssiarvioinnin yhteydessä, kaupungin palautepalveluun tai he voivat olla suoraan yhteydessä kansalaisopistoon. Annettuun palautteeseen täytyy aina vastata ja pyrkiä kehittämään toimintaa palautteen perusteella. Kevätlukukauden 2024 päätteeksi toteutetaan asiakaskysely tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kokemuksiin. Kysely toteutetaan kurssipalautteen pyytämisen yhteydessä tai erillisenä kyselynä.

Kehitettävä teema	Tavoite	Kehittämistoimenpiteet	Aikataulu	Tulokset ja niiden arviointi
Turvallinen opetustila -ohje	Määritellään turvallisen opetustilan reunaehdot/ohjeet	Päivitetään vanha työrauhaohje laajentaen sitä turvallisen opetustilan ohjeeksi.	Ohjeen kehittämistyö keväällä 2024 ja käyttöönotto ja opetushenkilöstön koulutus syyslukukaudella 2024	Itsearvio turvallisen opetustilan toteutumisesta, kurssipalaute
Asiakaskokemuksen kerääminen tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta.	Saada tietoa asiakkaiden kokemuksesta kehittämisen pohjaksi.	Asiakaskokemuksista nousevien seikkojen pohjalta kehitetään toimintaa.	Kevätlukukauden 2024 päätteeksi kurssipalautteen yhteydessä kysely.	Palaute -> kehittämistoimet

5 Arviointi

Tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan asiakaspalautteen ja -kyselyn avulla kevätlukukauden lopussa ensimmäisen kerran 2024. Tavoitteiden toteutumista tarkastellaan vuosittain. Tämän lisäksi opetushenkilöstöltä pyydetään arviointia/reflektointia. Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin, ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa sekä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota oppimateriaaleihin, häirintää ja kiusaamista ehkäiseviin toimiin, opetustilanteiden tasapuolisuuteen, opintasuoritusten arvioimiseen sekä opettajien yhdenvertaisuusosaamiseen.